

իրենք հոգալով և նոյն օրը 14 հոգի հրացանի բռնակներն ապաստանեցին, հոս անանկ կրտսն օրանգը զնայել տակաւին գեղերը շատ գեղացի կ'ըստան նեն և ասոնց վեջ անմեղ մարդիկ ալ շատ կայ :

ԲԱՆԱԲԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Հարոյնախօսութիւն և վերջ :

« Եւ մէկ երեւելի գործ մըն է, և ասով կը հասկըցուի թէ խաղաղասիրաց ժողովքին անգամները որչափ անխորձ մարդիկ են քաղաքական գործերու մէջ առաւել իրենց երեւակայութեանը հետեւելով : Գեղեթիւնն իրապէս ուր էնէ՞ հոն ձեռք չեն դնիր ու ստուերին ետեւէն կ'երթան : Հիւանդը որ հիւանդութենէն կը մեռնի աչքերնուն առջև նէ՞ այն հիւանդութիւնը կը ձգեն, ուրիշ տեսակ հիւանդութեան մը համար պէտք եղած դարմանները կ'ընեն : Սենք իրաւցունէ խաղաղութեան համար հոգի կ'ուտանք, բայց Աստուած չընէ որ խաղաղասիրաց ժողովքը իբրեւ խաղաղութեան միջնորդ ընդունին :

« Գաղղիայի ներքին բարեկարգութիւնը որ աւուր կ'ազդէնայ : Ուրախ և գոհ է ամէն մարդ որ երկրին իշխանութիւնը միայն մէկ քանի մարդոց ձեռքը չձգեցուն վրայով ջանք մը կ'երեւայ և գաւառներուն ընդհանրական խորհուրդներուն վերջապէս կարգաւորութեանը ուրիշ մէկ նոր սեր մը կ'արձարձի բոլոր գաղղիացաց սրտին մէջ : Եւ ամենակէ մը 'ի վեր այս խնդիրը գաւառական օրագիրներուն մէջ մոռցուածի պէս կ'երեւարձ օրէնսդրական ժողովին վրայով եղած վեճերուն զբաղելով : Հիմա նորէն այս խնդիրը մեծ խնդիրի մը տեղ համարուելով, ինչպէս որ իրօք ալ այնպէս է գաւառական օրագիրներուն մէջ ամէն խնդիրներէն վեր կը նայ խաղաղութիւն, օրովհետեւ գաւառներուն աւելի վերաբերեալ խնդիրներն են, որովհետեւ գաւառներուն կառավարութիւնը անով պիտի նորէն կենդանանայ, ապա թէ ոչ բոլոր Գաղղիա միայն Փարիզի իբրեւ ծառայ պիտի ըլլայ :

« Յարտադրուած ալ Հռոմայի գործերուն ընթացքը մեծ տագնապի մէջ ձգած է կառավարութիւնը : Կ'երեւայ որ միաքիչ դրամ ըլլայ այս մասին խառնութեամբ վարուելու, որպէս զի ետքէն ծագելիք դժուարութիւններուն առջեւը առած ըլլայ : Սեր վերջին թուոյն մէջ ըսինք որ լուի Արթուր լեւին Հռոմ խառնած նամակին միտքը բոլոր իւր նախարարաց միտքն են, որով այն մայրաքաղաքին մէջ այսօրուան օրս գտնուած շփոթութիւններուն ամէնն ալ վերցունելու խօսք կուտայ :

« Եւ այս շփոթութիւններն են որ մինչեւ այսօր ուշացուցին Պապին Հռոմ վերադառնալը : Եւ հաւատարմք քիչ մը դժուար է որ Պիոս իններորդիւր այսչափ ժողովրդին վիճակը անանկ մէկ երկու մարդոց ձեռքը յանձնէ, այն ժողովրդին մանաւանդ որ իւր շնորհիւր առաջին եղաւ Պապիայի ժողովրդոց մէջ ժամանակին յառաջագիմութիւնը և աղատ օրէնքները վայելելու : Բանի որ բարեկարգութիւնը կատարեալ հաստատուած չէր տակաւին Հռոմայի մէջ, քանի որ կատարեալ կար որ Պապը Հռոմ մտնալուն պէս նոր մէկ յեղափոխութիւն մը պատճառ պիտի ըլլայ գիտէինք որ կ'զգուշանայ Պիոս իններորդի գեղ 'ի իւր գահը ձամբայ ելլելու : Բայց այսօր որ Հռոմայեցիք քանի կը հրաւիրեն որ երթալ Հռոմ իր գործերը ինքն իր ձեռքովը կառավարելու, այսօր որ Հռոմայեցիք ամէն կողմէն իրենց սերը կը յայտնեն անոր, ալ ինչ պէտք է փնտրել թէ՞ ինչու Պապը իւր իշխանութեան հոգը անանկ մարդոց յանձնէր կ'երթայ, որոնք իմանալ չեն ուզեր թէ՞ Գաղղիայի ինչ գիտաւորութեամբ զօրք խաւրեց Հռոմայի վրայ, և ինչ գիտաւորութեամբ ըլլալը Գաղղիայի հասարակացութեան նախագահին նամակն ալ կը հաստատէ :

« Եւ անգամնիկ և տերութեան եկամտից մէկ նոր բարեկարգութեանը համար ընկերութիւն մը հաստատուեցաւ : Եւ ընկերութեան բարեմարդութեանը համար ժողովի մէջ մեծ մասնաւոր ժողովք մը եղաւ : Եւ զէն մէկ ընկերութիւն մը հաստատուեալ էր : Ժողովք որ շատ տարիներ տեւեց և մարտերը չափաւորել առաւ տերութեան, մանաւանդ հետեւեցներուն մարտերը : այս նոր հաստատուած ընկերութեան սկզբունքներն ալ այն հին ընկերութեան հիմանցը վրայ հաստատուած են և գերեթէ իւր կառավարողներն ալ առաջին ընկերութիւնը կառավարողներն են :

« Եւ հաստատու ընկերութեան առաջարկութիւնները ասոք են :

- 1. Բնորութեանց մէջ գաղտնի սրտած քուէներուն ընդունուիլը :
- 2. Բաւարական երեք տարիէն եւել չտեւելը :
- 3. Բնորութիւն ընող սահմաններուն հաւասար :

բաժանուիլ :

4. Բաւարական անգամներուն հարիւր ըլլալը վերնալ :

5. Հասարակաց ծախսը եւելիկ նուազումը և առհասարակ հարկերուն չափաւորութիւնը :

« Եւ մը ատենաբաններ որոնց մէջ 1 օտար և ուրիշ երեւելի անձինք ալ կային, յուզմունք մը պատճառեցին խօսած ծառերովին և կ'երեւայ որ այս յուզմունքը քանի երթայ պիտի մեծնայ սատիկ արագութեամբ :

« Եւ Գաղղիայի և թէ Եւրոպայի մէջ երբոր Վէնետիկը առնուիլն ալ գուշակուեցաւ նէ՞ մաճառներուն կողմնակիցները սկսեցին ասոր վրայով անհասկնալի մեկնութիւններ տալ : Բայց միշտ աս իրաւ է որ, երբոր Ուոսի ուժը Եւրոպայի ուժին հետ միացաւ նէ՞ պատերազմը չափաւոր իւր հաւասարակշռութիւնը կորսնցուց : քաջարուութիւնը անհասկնալի ալ հնարաւոր չլինար ընել :

« Բրուսիա՞ առաջին խորհրդարանը օգոստոս 19 ին ատեն մը ըրաւ : (Պրուսի կարգը ուղեց որ նոյն օրը գլխաւորապէս Գերմանիայի խնդիրներուն վրայով խօսուի : ուստի կառավարութեան միտքը նորքը այսպէս խօսեցաւ :

« Պարծենք, խորհրդարանին ներկայացած գերութիւնները լոյս մը պիտի տան կառավարութեան գործերուն վրայով խորհրդարանին երկարելու նորէն ժամանակ սրտած օրէն 'ի վեր :

« Հարեմք Գերմանիայի գործերը ուրիշ ձամբով չեն կրնար բարեկարգուիլ, այլ միայն արագութեամբ և զօրութեամբ : Եւ գիրքէն պիտի տեսնաք ուր երբ հասած : Եւրեք կտոր բան կայ ձեռք խաւրած :

1. Սեր և Պարծենիայի և Հանովրի կառավարութեան մէջ տեղի եղած գաղաղութեան վերաբերեալ գիրքը և գերմանական սահմանադրութեան առաջարկութիւնը :

2. Սեր կառավարութեան Եւրոպայի կառավարութեան եղած առաջարկութեան վերաբերեալ գիրքը գերմանական գաղաղութեան Եւրոպայի կողմէն չառաւարութեան կ'երեւայ որ գործերը մէկ մէկու հետ զղծալարար ամուր կապուած են, և ինչ որ գիրքերուն մէջ գրուած է նէ իրեն համար կը խօսի :

« Սահման պիտի կտրեմ ինծի ուրեմն մէկ կարծիքս : Եւ ինչ Եւրոպայի մէջ կառավարութեան բռնած նպատակները պիտի յայտնէ : Եւ ինչ Եւրոպայի մէջ կառավարութեան բռնած նպատակները պիտի յայտնէ : Եւ ինչ Եւրոպայի մէջ կառավարութեան բռնած նպատակները պիտի յայտնէ : Եւ ինչ Եւրոպայի մէջ կառավարութեան բռնած նպատակները պիտի յայտնէ :

« Կառավարութիւնը պարզ մը սեպեց իրեն իրաւանց վրայով վեճը մերժել : Եւ աղաչել որ համախոհութեամբ ամէն գործող սկզբնաւորութիւնը ինքը բնեւեալ իրաւունք ունենայ : ուստի իւր լիակատար երեսփոխանին ձեռքը աղգային ժողովին առաջարկութիւնները ըրաւ կեդրոնական կարգով թեան սահմանները առաւել ճշգրութեամբ որոշել և այն կարողութիւնը առաւել աղգու կերպով գործածել : Բայց կառավարութեան այս ակնկալութիւնը 'ի զուր գնաց, որովհետեւ աղգային ժողովը լիակատար կարողութեամբ զանց ըրաւ այս առաջարկութիւնները : Աղգային ժողովը աւելի լաւ համարեց որ իւր սեպակն գիտաւորութիւններուն մէջ ապառի, որպէս զի կառավարութիւններուն հետ աւելի ծանր իրաւանց վեճեր յարուցանէ :

« 28 Կառավարութիւնն որ առջին բերանը Բրուսիային հետ համաձայն կ'երթային, զանի թողուցին ու աղգային ժողովին հետ գաղտնի միացան, և ան ատենը գերմանական գաղաղութեան կործանումը, ընդունեց աղգային ժողովին ինքնակամ սահմանած սահմանադրութիւնը իբրեւ գործակ, և անոր ուժով փորձ փորձեց կործանել Գերմանիայի ամէն միտքեական կառավարութիւնները, և անոնց տեղը հասարակացութեան զինել : Բայց այս մասը իսկոյն յաղթութեամբ : Եւ պարագաներուն մէջ տեղը կառավարութիւնը այնչափ զսէրէն ետքը պարտաւորեցաւ աւելի մօտէն նշմարել ինքիւր, որպէս զի հասկնայ թէ հայրենեաց ամենակարեւոր պէտքերը կատարելու և գաղաղութեալ երկրին սահմանները առաւել սեղմմով սկսեցին ժամանակէն եր մի :

« Կրնար դառնալ նախկին գաղաղութեան սկզբանցը, և թէ որ մէկը ետեւը աչք մը նետէ՞ կը տեսնայ որ ինչ երջանկութիւն էր երբոր Բրուսիայի գերմանական տերութեանց հետ գաղաղութեան : Հնար է պարզել գաղաղութեան ներքին կառավարութիւնը : Եւ ամբողջ երկրներ կան Գերմանիայի մէջ, որ անկախ կառավարութեամբ չեն

կրնար կառավարուիլ : Թէ որ Բրուսիայն ուղեք այս ձամբուն մէջ մտնալ իրաւանց վեճերը վերջացուեցաւ համար շատ կողմերէն անոր ձեռք կարկառողներ պիտի ըլլային : Բայց կառավարութիւնը հաւատաց որ այս կերպով դարձը գիրքերը ոչ աղգին յոյսը գոհ ընելէ, և ոչ ալ իւր ստուած խոտու մեղքը և ունեցած պարտաւորութիւնները կատարել է :

« Ուստի որոշեց որ գերմանական ժողովրդին ահագին շարժմանը մէջ, որ գործը որ իսկ գերմանական և կարեւոր գործ էր՝ ան ընտրել, որովհետեւ ինքը հասեր էր որ 1848 ի շարժումները չի պիտի հանդարտին մինչեւ որ յեղափոխութիւնը չյաղթուի, գերմանական միութիւնը չըլլայ և ժողովրդին պահանջները ներսն այս մտքը պատասխան չի տրուի :

« Եւ համար է որ ամէն գործի սկզբնաւորութեան իրաւունքը նորոգել ուղեց գաղաղութեան թեան կցորդ տերութեան մը համար, թէպէտ և Գերմանիայի մէջ իւր տեղը այնչափ ընդարձակ չէ : Տրուած առաջարկութիւնները ձեռքի պիտի բաշտարեն ինչ հիմանց վրայ սկսուած են գործառնութիւնները, ինչ ձամբայներ բռնած են, որ եւ թողութեանց կուսակից կայ : Կառավարութիւնը բաղձանք ըրաւ որ Գերմանիայի միաւորելու համար կրած աշխատանքը անվարձ չմնայ : Գիմաւցաւ կեցաւ աղգային ժողովին հետ իր կամքին վրայ՝ մինչեւ որ կամքը անհնարին եղաւ, և ասոր համար երեսփոխաններ կանչել հարկ եղաւ :

« Եւրեք տերութեանց շինած սահմանադրութեան մէջ աղգային գլխաւորաց ժողովը մը պիտի խնդրուի : Սայիս 25 ի եղած գաղաղութեան երկու նպատակ ունի : Եւրոպայի ամէնուն համար մէկ քաղաքականութիւն, 'ի ներքուստ բարեկարգութեան հաստատութիւն : Տեղը հոս չէ, և այլով իշխանութիւն չունիմ մանրամասնաբար խօսելու այս նիւթին վրայով : Բայց մասնաւորապէս ձեռք կը ջրցունեմ որ գաղաղութեան երկիր մը որ ամփոփուած է իր գաղաղութեանը մէջ, չի կրնար բանի մը զիջանի մինչեւ որ կառավարութիւնները հաճութիւն չունենան միաբանութեամբ : Պաշտօնական գիրք և օրագրական յօդուածներ կառավարութեան վրայ զբաղաւորութիւններ ըրին ըսելով թէ, չուղեք որ Եւրոպայի գաղաղութեան մէջ մտնայ, միտքը ինքըզինքը մեծցունել զօրացուեցաւ :

« Բրուսիայի վիճակը իրեն աղաւթներն ընտրած վիճակը չէ, այլ պատահած դեպքերուն և այս գործերուն ընտրած վիճակն է :

« Եւ որ կրնայ մտքը մը մտածել նէ՞ թող մտածէ, գաղաղութեալ տերութեան մը համար երկու պայման պէտք է որ մեր յոյսերուն պատասխանէ այն գաղաղութեալ տերութիւնը : Պէտք է որ գլուխը մէկ աղգու գործադիր կարողութիւն մը ունենայ որ օտար տերութեանց զանի ներկայացուեց մէկ ամբողջ տերութեան մը պէս, պէտք է որ մէկ միտք օրէնսդրութիւն մը բոլոր քառասուն կառավարութիւնը ընդգրկէ, և պէտք է որ այս օրէնսդրութիւնը գերմանական ժողովրդոց երեսփոխաններուն և կառավարութեանց լիակատար իշխանութիւն ունեցող պաշտօնեայներուն հաճութեամբ ըլլայ : Եւ այն պայմանը չի կրնար կատարած համարուիլ թէ որ գաղաղութեալ երկրին գլուխը մէկ կառավարել մը կը կայնի կամ երկու մեծ տերութիւն :

« Եւրոպայի վիճակը խորհրդը իսկոյն կ'որոշէ որ Եւրոպայի Գերմանիայի գլուխը չի կրնար կայնիլ : Եւ Եւրոպայի կեդրոնական կետը Գերմանիային չէ, և իւր բոլոր բարի կամայը հակառակ Եւրոպային բնաւ մէկ աղէկ բան մը չի կրնար ընել Գերմանիային, Եւրոպայի գերմանական բաւարական մը չի կրնար հպատակիլ :

« Սարտի 4 ի սահմանադրութիւնը Եւրոպայի բոլոր մասերը մէկ մէկու հետ անանկ տերութիւն միացուց, որ մէկ օտար օրէնսդրական տերութիւն մը չի կրնար ներս ընդունել : Եւրոպայի այս վիճակը անանկ մէկ բան մըն է որ անոր վրայ գերմանական սահմանադրութեան հիմը չեմք կրնար հաստատել : Ուրեմն Բրուսիային չի կար ուրիշ խնդիր մը բաց 'ի սա խնդիրէն որ գիտնար թէ, կրնար մէկը հաստատել կամ թէ չի կրնար գաղաղութեալ տերութիւն մը՝ Եւրոպայի անկէ գուրս ձգելով ու կշտամբաւոր արժանի չըլլալով : Եւ որ նոր գաղաղութեալ տերութիւնը պիտի առանց Եւրոպայի ըլլայ նա, որ այն ալ իւր կողմէն օժանդակած է Գերմանիայի մեծութեանը, Եւրոպայի հետ ունեցած կապերնիս գիրքութեամբ չի կրնար լուծուիլ :

« Եւ խորհրդածութիւններէն կը ծագի Եւրոպայի միացորդին հետ անանկ մէկ գերմանական միութեան գիտաւորութիւն մը որ ձեռք ներկայացուցած գիրքերուն մէջն ալ կայ : Եւրոպայի հիմնական

խորհուրդը այն է որ՝ գերմանական սահմանադրու-
թեան խնդրոյն լուծուելէն ետեւ՝ երկրին երկու
երեսէն մարմինները դուրսէն մի և նոյն կերպով
բաղադրուած երեսան, ներսէն տարբեր։ Անգոր-
ան մերձեց ասանկ մէկ միութիւն մը, ուստի այս
խնդրոյն որոշուեալ ալ ապագայ ժամանակին մնայ։

« Բաշխակցական պայմանադրութեան 11 երրորդ
յօդուածին հիման վրայ ուրացան կառավարութե-
այն իրաւունքը, որով պիտի կարենար սահմանել
այս գաշխակցութիւնը։ Բայց և այնպէս գաշխակ-
ցութեան համար մեր ունեցած վիճակը որչափ որ
ըստ ամենայնի մասնաւոր վիճակ մըն ալ է նե՛ գաշ-
խակցութեանը չի փոխուց։

« Թէ՛ որ Բրուսիան գաշխակցական պայմանագ-
րութեան 11 երրորդ յօդուածին համեմատ չի կրն-
նայ գերմանացի չեղող տէրութիւններուն հետ գաշ-
խակցութիւն հաստատել, բայց գոնէ համարձակա-
պէս գերմանացի տէրութեանց հետ կրնայ հաս-
տատուել։ Հին գաշխակցութիւնը ամենեւին աւերած
չի կրնար համարուել քանի որ ամէն մէկ տէրութիւն
կը ջանայ իւր հին գաշխակցական պարտաւորու-
թիւնները կատարել։ Բրուսիան իւր հին գաշխակ-
ցական պարտաւորութիւնները կատարելու ջանքը
անընդհատ կը շարունակէ։

« Թէ՛ որ մայիսի 28 ի սահմանադրութեամբ ա-
ռաջարկուած իշխաններու ժողովը օրէնքներու հաս-
տատութեան ինքը նախ ձեռք զարնելու իրաւունք
ունէր նե՛, ասիկայ մէկ տարբեր անունով ատենան
մը պիտի եղած ըլլար։

« Սենթ շէնը կրնար թողուլ մեր նախնեաց ճշ-
մարիտ ստացուածքը, թէ՛ որ գաշխակցեալ տէրու-
թեանը Բրուսիային նախագահութեամբ կ'ընդուն-
ուի նե՛, մենք պարտաւոր եմք ծառայելու։ Ապա
թէ՛ ոչ դարձեալ գերմանական երկիրները գաշխակ-
ցութեան հին վիճակը պիտի դառնան։ Այս սկզբ-
բունքը պիտի ըլլայ բացարձակապէս որ մեր Պը-
ռանքիօր գտնուող լիակատար գեսպանին փետր-
վար 16 ին տուած տեղեկութիւններնուս մէջ յի-
շեր էինք։ Կառավարութիւնը որչափ որ հնար է նե՛
պիտի ջանայ որ խաղաղութեամբ և իրաւամբ գեր-
մանական միութիւնը հաստատուէ։ Երբէն քանի քա-
նի գերմանական երկիրներ այս միութիւնը ընդուն-
ենք, Պալլէստայի թագաւորութիւնը միայն կե-
ցած է հաստատուող իւր յայտարարութեան
ընդ վրայ։ Հիմա Բրուսիայի տէրութիւնը պիտի ը-
սէ, հա՛ կամ չէ։

Սահմանից սուրբ Սահակեան համբաւաւոր
գործոցին առաջուց հետեւ ունեցած սովորութեանը
համեմատ այս տարի ալ սեպտեմբեր ամսոյ 25 ին
առաջիկայ կերպով օրը վեցամեայ տեսական քնն-
նութիւն պիտի ըլլայ ժամը 6 ին սկսելով։ Նմանա-
պէս 2 հոկտեմբեր յաջորդ կերպի օրն ալ ժամը 4
ին գործնական քննութիւն պիտի ըլլայ։ Ուստի ով
որ որ կ'ուզէ կրնայ վերոյիշեալ գործոցին թէ տե-
սական քննութեանը և թէ գործնական քննութեա-
նը ներկայ գտնուիլ։ Տեսական քննութիւն ըսելով
պիտի իմանամք գործոցին մէջ եղած բոլոր ուսմանց
վստյօք ըլլուելիք կանոնական հարցաքննութիւննե-
րը։ Գործնական քննութիւն ըսելով կ'իմանամք այն
կանոններուն համեմատ գործողութիւնները։

ԳԱՂԱՒԵՐԻՆ ԼԵՑՈՒՆ

ԴԻՒՐԱՒ ՍՈՐԱԵԼՈՒ ԵՂԱՅԱԼԸ

1. Կարգաւոր վարժարան սկսած օրէն գրելու
ալ վարժարան նայելու է։ որովհետեւ առանց բա-
ռագիտութեան լեզու չի սորվուիր և առանց գը-
րելու ալ գրելու բառ գոց չըլլալիք։

2. Հասարակ կարգաւոր սորվելէն ետեւ, մէկէն
ի մէկ քերականութիւնը ձեռք առնելու, ու հե-
տեւեալ ձաճապով ուսանելու է։

3. Գաղղիերէն լեզուն 10 մասունք բանիէ կը
բաղկանայ որոնք երկու կարգ են, քոփիէ-
լէ և անփոփիէ։ Փոփիսեղիները՝ անունը՝ յօգը՝ ա-
ծականը՝ գերանունը՝ բայը ու ընդունելութիւնն
են, որոնց վերջաւորութիւնը կը փոփոխին։ Իսկ
անփոփիսեղիները՝ մակըայը՝ նախագրութիւնը՝ մի-
ջարկութիւնը և շարժական են որոնք միշտ մի և նոյն
ձեւով կը մնան։ Կար լեզու մը սորվել ուղղող մա-
նաւանդ գաղղիերէն ուսանողը բոլորովին աս վեր-
ջինները մէկէկէ ձգելու ու առջի բերանը միայն փո-
փոխելէ մասունք բանիները սորվելու է։ Վասն զի
գործածութեան մէջ անոնք միայն իրենց սկզբնա-
կան ձեւէն կ'ընդունուին ուրիշ ձեւերու կը մնան որ
բառարաններով չի ձանձուրուիր ու միայն քերական-
ութեան կանոններուն գիտութեամբ կը քակ-
ուի։

4. Մոռններուն ու անհանգիստներուն վրայ սոր-
վելը՝ արական իգական ու եղակի ու յոգնակի
ըլլալու կանոններն են։ այսինքն սեւեւներին ու թի-

ւերներին։ Մոռնաց ու անհանգիստներուն մէջէն շատե-
րը ըստ սեւեւին ու ըստ թիւին ընդհանուր կանոն-
ներէն կը խոտորին։ ուսանողը մեծ զգուշութիւն
պէտք է ընէ որ այն խոտորեալ բառերը բնաւ չի
սորվի առջի անգամին, այլ միայն ընդհանուր կա-
նոնները միտք պահելու աշխատի։ Վստի առջի բերանը
ամէն մէկ կանոնին հետ խոտորեալ բառերն ալ մէկ
տեղ սորվել ուղղող՝ սովորաբար՝ իր միտքը չը
փոխելէն ուրիշ բան չընէր։ այն խոտորեալ բա-
ռերը նոր ուսանողը մը համար ոչ միայն պէտք է
այլ և ընդհանուր կանոնները աղէկ մը ուսանողին
միտքին մէջ ապաւորուելէն ետեւ այն խոտորեալ
բառերն ալ տեսնուած ժամանակին ձանձալը խնայ
գիւրքին կ'ըլլայ։

5. Բայց ու ընդունելութեան վրայ սորվելիքը
միայն երկու օժանդակ բայերը ու չորս լծորդու-
թիւններն են այսինքն, ունել, լինել, սիրել, կատա-
րել, ընդունել, հատուցանել, ու յաճախ գործած-
ուած քանի մը անկանոն բայերը ինչպէս են. գնալ
գիտել, ընթանալ, առնել և այլն բայերը գոյ ընելու
է. եղանակներուն ու ժամանակներուն տարբերութիւն
սորվելու է։ Իսկ մնացեալ բայերը ամէն մէկէն
ուսանողին աւելի զարգացեալ ժամանակին պահե-
լու է։ Վանապէս ընդունելութեանն ալ սեւեւ ու
թիւը ուսանելու է։

6. Յօդն ու գերանունը լման սորվելու է։

7. Փոփոխելի մասունք բանիները՝ ասանկ սոր-
վելէն ետեւ, քերականութիւնը մէկէկէ ձգելու
ու գիւրքին ու պարզ գիրքեր ստանալու (ինչպէս են
Եղանակները՝ Սահակեան, Սահակեան և Շիրի գրուած
ները) Սահակեան տեղ (Սահակեան և այլն) թարգմանե-
լու է շարունակ, մինչեւ որ էն քիչը 2—3000 բառ
մտքին մէջ ապաւորուի։

8. Բառագիտութիւնը՝ յիշողութիւնը սկա-
յունելիք պատճառ մը չըլլալու ու բառերն ալ
շուտ ու շահաւոր կերպով մը սորվելու համար,
հետեւեալ կերպով սորվելու է, այսինքն։

Ա. Ուսանողը միշտ քովը տեղաւոր մը ունենալու
է. ու չի գիտցած բառերը բառարանին մէջ նայել
լէն ետեւ նշանակութեամբ հանդերձ այն տեղաւոր-
կին մէջ գրելու է։ Թէ՛ որ բառերը այբուբենի
կարգաւ տեղաւորին մէջ նշանակութիւն չառ օգուտներ
կ'ընէ ուսանողին՝ ժամանակ և աշխատութիւն իւր-
նայելու բառ մը կրկին փնտրելու ժամանակը՝ որ
չառ անգամ պէտք կ'ըլլայ։ Այս տեղաւորը բառարան
լայն պիտի ըլլայ որ մէկ բառին նշանակութիւննե-
րը հետզհետէ քանի որ գտնուին նե՛ կարգաւ քովէ
քով շարելու բառական տեղ ըլլայ։

Բ. Հատ բառ՝ շատ նշանակութիւններ ունին.
անոնց ամէնն ալ սորվելու կարող ըլլալու համար,
նախ՝ պատահած անգոյնում նշանակութիւնը մի-
այն գրի առնելու ու սորվելու է. ասանկով ոչ
միայն անոր նշանակութիւնը գիւրքաւ միտք կը պահ-
ուի, այլ և ուրիշ տեղ մի և նոյն բառը ուրիշ նշա-
նակութեամբ տեսած ժամանակին միշտ առջի նը-
շանակութիւնը կը յիշենք. կը նայինք որ հոն չի
յարմարիր, խնդրի կը հասկնանք անոր ուրիշ նշա-
նակութիւն մըն ալ ունենալը. ուր թէ՛ որ անոնց
ամէն նշանակութիւնը մէկէն սորվելու աշխատիք,
պարտաւ ժամանակ կը կորսնցունենք կամ անոնք ա-
ղաւաղ կերպով մը միտքերնիս մնալով՝ միշտ սխա-
լելու մոռնալու ու բառարան նայելու կը պարտա-
ւորինք։

Գ. Սորված բառերնիս միտքերնիս մնալ տալու
միակ ձաճապ, որ մը երկուք միջոց տալով առջի
թարգմանուած տեղերը երկու երեք անգամ կամ
որչափ պէտք ըլլայ նե՛ վրայէն կրկին անցնելու է ու
թէ՛ որ մէջը մոռցուած կայ նե՛ անոնց բառարանի
կամ տեղաւորին մէջ նայելու յիշել ջանալու է։ Թէ՛
որ ասանկով չի յիշուի, հասկա տեղաւորին մէջ նայե-
լու է, մինչեւ որ անոր նշանակութիւնը միտքեր-
նիս հաստատուի։

9. Գոյ ըրած բառերնուս գործածութիւնը
սորվելու համար, լոկ բառերուն տեղաւորէն ի
զատ, ուրիշ պարտաւոր տեղաւոր մըն ալ ունենալու
է. ու անոր մէջ ամէն գոյական իր անհանգիստ
ամէն անգամ իր գոյականով ու մանաւանդ լման
նախագահութիւններ մէջը գրելու է. ու անոնք
գոյ ընելու նայելու է. ով որ լոկ բառեր գոյ ը-
նել կ'ուզէ, ոչ միայն զուր տեղը իւր յիշողութիւ-
նը կը տկարացունէ, մէկ կողմէն գոյ ըրածը կը
մոռնայ, այլ և մտքին մէջ մոռցածներն ալ իրեն օ-
գուտ մը չեն ընէր, վասն զի, միայնակ բառերը
չըլլային մը առանձին օղակներուն կը նմանին որ
բանի մը չեն իրար, ուր և ինչպէս գործածե-
լիքնիս չի գիտցուիր և էն գէշն ալ այն է որ, շատ
անգամ անոնց խափանեալ նշանակութիւնը կը սոր-
վուի։

10. Այս ձաճապ քանի մը հաջորդ բառի ա-
րանալէն ետեւ, քերականութիւնը նորէն ձեռք
առնելու ու կարգաւ սորվել սկսելու է. բայց
մէկալ կողմէն թարգմանութիւն ընելն ալ ձեռքէ

թողելու չէ. անանկ որ միջոցն որ ուսանողը հա-
մաճոյնութեան հասնի նե՛ բնականաբար 4—500
բառ կը սորվի ու այն ժամանակը միայն համաճա-
նութիւնը կրնայ աղէկ մը սորվել. վասն զի, հա-
մաճոյնութեան կանոնները միտք մնալու համ-
վրանին շարունակ վարժութիւն ընելու է, և աս ալ
առանց 4—5000 բառ գիտնալու անհնար է։

11. Հայերէնէն գաղղիերէնի գիւրքին բան թարգ-
մանելու ու արդէն գիտցած բառերնիս գործածե-
լու համար, գաղղիերէնէն հայերէնի թարգման-
ութեան մէջէն նախագահութիւններ հանե-
լու ու անկէ ալ մանր խօսքեր չինելով՝ անոնք գաղ-
ղիերէնէնի թարգմանելու է. և քանի որ ալ թարգ-
մանելու սովորի ուսանողը՝ այն խօսքերն ալ հետող-
հետեւ մեծցնելու է։

12. Թէպէտ խօսելու միակ ձաճապն ընկեր գը-
նալ ու հետերնիս խօսիլն է. սակայն առանձին ու-
սանող մը՝ խօսելու գոնէ նախադասութիւններ
մը ունենալու համար պէտք է որ թարգմանած
գիրքերէն ընտիր ու գործածելի հատուածները գոյ
ընէ ու յաճախ բարձր ձայնով արոնասանէ, ասով
հիմ խօսելու համարձակութիւն մը կ'ընտացուի,
հիմ ուսանողին լեզուն կը սովորի սորվելիք լեզու-
ին ձայներուն։ Այս համար ալ ուսանողը ամե-
նայն ջանիւք գոյժ պէտք է կենայ որ՝ գոյ ընելիք
բանին ամէն մէկ բառը՝ հորով՝ սեռը՝ նշանակու-
թիւնը՝ կարճ խօսքով ամէն հանգամանքները աղէկ
մը չի սորված գոյ չընէ որ հիմ միտքէն չըլլէ,
հիմ յիշողութիւնը չի տկարացնէ։

13. Վերոյիշեալ կերպով քերականութիւնը
ծայրէ ի ծայր սորվելէն ետեւ, գաղղիերէնէն
գիրք մը ամբողջ թարգմանելու է. անանկ գիրք
մը որ պատմութեան բանաստեղծութեան խառ-
ըլլայ, ինչպէս են Ռոման ըսուած առասպել-
ները. ասանկ գիրք մը՝ ծայրէ ի ծայր թարգ-
մանելը՝ 20 հատոր գիրք կարգալէն շատ աւելի օ-
գուտ կ'ընէ. և ասոր ալ պատճառները շատ են։

14. Վերջապէս լեզուին հմտանալու համար
անդադար գիրք կարդալու է և ան ալ այս կար-
գով։

Ա. Պատմական գիրքեր.
Բ. Նախապարհորդութիւններ.
Գ. Վ իսկանականութիւններ. (Ռոման)
Դ. Բանաստեղծական գիրքեր.
Ե. Օրագիր.
Հետեւեալ գիրքերը նոր ուսանողի մը յարմար
սեպուածներն են։

Լեզու շօնի փառ Սատամ Թր Սելլենէ.
Նիւմա Փոմիլիլիւս փառ Ռոսիան.
Փոլ է Վ իւսթինի.
Լը Վ օյաթ Թր Ռօլլան.
Լը բըթի փիւթառ Թր Սէնէս.
Թէաթա ալ իւզաթ տէ Սէն փէստ փառ Սա-
տամ Թր Սանկա.

Փոպը Թր Սէնէլեն.
Բօնթ մօոօ փառ Սաւմօնթէ.
Պէլլէն.
Վ օյաթ ան օւիան փառ Լ ամութին.
Լը մէտնէն Թր քանիսներ փառ Պալլէ.
Ռօպէնտ քա իւզօէ.
Պիւֆֆօն Թր Սէնէս։

Ն. Մ. ԶՕՐԱՅԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լրագրիս տպագրութիւնը գաղափարներով
(չէնտուռ) որ հիմայ շատ խիստ է, և բաժնուիլը
մէկ օր պատահելով մինչեւ հիմա մեծ գոյաւորու-
թիւն կը կրէինք, ուստի յառաջիկայ շաբթուան
սկսեալ ընդգրկին բաժնուիլը երկուշաբթի օրուան
պիտի ձգեմք։ Իսկ ով որ շաբաթ օրէն առնել
կուզէ իւր լրագիրը ժամը ութին մեր գրաստանէն
կրնայ ինքը գալ կամ մարդ իրիւր առնել։
Կայապէս որ անգիւս բաժնետիրնիս ներողման ը-
լան այս անհամար պահանջութիւններնուս համար։

ՀԱՅՏԱՐԱՐԻՉ

ԼԵԱԳՐԻՍ

Սիրելի Լրագիր։

Ի Պալլէ Նոր Բան։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՅՈՎԱՅԱՆՈՒ ՄԻԻԿԵՆՏԻՍԵԱՆ